

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU TEIKIANT PASLAUGAS SPORTO KLUBE TYRIMO

2023-01-09 Nr. (22)SN-196)SP-4

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) gautas pareiškėjo (toliau – Pareiškėjas; Tarnybai asmens duomenys žinomi) 2022 m. lapkričio 23 d. skundas dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu; skundžiamu subjektu nurodyta uždaroji akcinė bendrovė „VS Fitness“.

Skundu pranešama apie tai, kad sporto klube, esančiame Klaipėdos g. 143A, Panevėžyje, „Vyrų persirengimo kambarį ir DUŠINES valo moteris valytoja. Vykdamt valymą nėra uždedamos jokios įspėjamosios atskyrimo juostos ar ženklai. Sporto klubas dirba visą parą, todėl galbūt sunku suderinti, kad valymas būtų atliktas, kai nėra lankytojų, bet kas keisčiausia, dažniausiai dušines valo rytais prieš darbo valandas, kai klientų labai daug. Kiekvieną kartą patiriama didžiulė diskriminacija ir nemalonus jausmas“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta, taisytos rašybos klaidos). Pareiškėjas Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolieriaus prašo įpareigoti darbdavį, kad valytojo pareigoms priimtų vyrą.

Lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė (toliau – lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 str. 1 ir 2 dalimis, 2022 m. lapkričio 29 d. raštu Nr. (22)SN-196)S-571 kreipėsi į UAB „VS Fitness“ (toliau vadinama ir Bendrove) vadovą ir paprašė per 5 darbo dienas nuo reikalavimo pateikti informaciją gavimo dienos atsakyti į klausimus:

„1. Ar galite patvirtinti, kad skunde nurodyto sporto klubo dušo bei vyrų persirengimo kambario patalpas valo moteris; jeigu taip, ar tai yra įprasta praktika?

2. Ar Jūsų vadovaujamos įmonės Panevėžyje esančiame sporto klube dirba vyriškosios lyties valytojai?

3. Kaip saugomas Panevėžyje esančiame sporto klube besilankančių klientų privatumas, jeigu atitinkamos lyties asmenų persirengimo patalpas privalo valyti priešingos lyties asmuo tuo metu, kai šiomis patalpomis naudojasi vyrai arba moterys, ir kaip šiuo konkrečiu atveju galėtų būti apsaugotas Pareiškėjo privatumas, saugumas naudojantis dušo ir persirengimo kambariu?

4. Kaip, Jūsų nuomone, turėtų būti sudaromos orios sąlygos asmenims naudotis Panevėžyje esančiame sporto klube persirengimo kambariais, dušo patalpomis tiek moterims, tiek vyrams, kad klientai galėtų saugiai naudotis teikiamomis paslaugomis, garantuojant kiekvieno žmogaus privatumą.

Kartu prašyčiau pateikti kitą, Jūsų nuomone, reikšmingą informaciją, susijusią su atliekamu skundo tyrimu.“

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Bendrovės plėtros vadovas 2022 m. lapkričio 30 d. raštu Tarnybai paaiškino, kad „sporto klube esančius moterų ir vyrų persirengimo kambarius ir dušo patalpas valo moteriškos lyties darbuotoja. Samdoma valymo įmonė nediskriminuoja lyčių, todėl įdarbina asmenį neatsižvelgiant į jų lytį, todėl tai yra įprasta praktika.“ Bendrovės plėtros vadovas informavo Tarnybą, kad „Šiuo metu valymo įmonė nesulaukė vyriškos lyties kandidatų į šias siūlomas pareigas. Todėl, vyriškos lyties atstovų valymo darbams nėra.“

Bendrovės rašte paaiškinama, kad „Prie įėjimo į dušų kabinų patalpą yra dedama lentelė su informacija „Dušai valomi“. Taip pat, valymo įmonės darbuotoja, prieš įeinant į priešingos lyties atstovų patalpas informuoja, kad ateina vykdyti valymo darbų. Kalbant apie šį konkretų atvejį, susisiekėme su valymo įmone, perdavėme Jūsų siųstą informaciją, pareikalavome atkreipti dėmesį į susidariusią situaciją ir informuoti darbuotojas, kad prieš vykdant valymo darbus, įsitikintų, kad priešingos lyties atstovų persirengimo kambariuose arba dušų kabinų patalpoje nieko nėra, taip pat, įsitikintų, kad klientai norintys užeiti į šias patalpas, pamatytų informacines lenteles, kad yra vykdomi valymo darbai ir jose gali būti moteriškos lyties darbuotojų. Valymo įmonė su informacija susipažino ir patikino, kad daugiau problemų nesukels.“

Bendrovės vadovas plėtrai patikino Tarnybą, kad imsis visų reikiamų priemonių, reikalingų klientams sudaryti orias ir saugias sąlygas naudotis sporto klube esančiais persirengimo kambariais ir dušų patalpomis. Bendrovės vadovas plėtrai informavo: „Naudosime daugiau įspėjimų ir informaciją suteikiamų priemonių, valymą vykdančios darbuotojos atidžiau peržiūrės priešingos lyties atstovų patalpą ir tik įsitikinusios, bei žodinį įspėjimą davusios galės vykdyti valymo darbus. Taip pat, koreguosime valymo laiką, atkreipsime dėmesį į žmonių srautą ir išsirinkę mažiausiai klientų esamą valandą statysime valymo grafikus.“

Bendrovės vadovas plėtrai pateikė informacinę lentelę (nuotrauką), kurioje nurodyta, kad patalpas valo UAB „Rubus“, taip pat skelbiama, kad, siekiant užtikrinti aukštą paslaugų kokybę ir atitinkamus higienos reikalavimus, atliekami dušo kabinų dezinfekavimo darbai: pirmadieniais—sekmadieniais nuo 7:00 iki 9:00 val.; informacinėje lentelėje yra priedas: „Atsiprašome už nepatogumus ir iš anksto dėkojame už supratingumą.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Bendrovė tinkamai įgyvendino moterų ir vyrų lygias teises bei ar nepažeidė Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 3 punkto, kuriuo prekių pardavėjai, gamintojai ar paslaugų teikėjai įpareigojami visiems vartotojams, nesvarbu, kokia jų lytis, užtikrinti vienodas sąlygas įsigyti prekes ir paslaugas bei jomis naudotis, nediskriminuojant asmenų dėl lyties, įskaitant mažiau palankų požiūrį į moteris dėl nėštumo ir gimdymo bei vaiko žindymo, išskyrus šio įstatymo 10 str. 8 punkte nurodytą atvejį. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 10 str. 8 punktu nustatyta, kad moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu nelaikomas prekių pardavimas ar paslaugų teikimas vien tik ar visų pirma vienos lyties asmenims, kai tai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Taigi šiuo atveju atliekamas tyrimas dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu vartotojų teisių apsaugos srityje.

1. 2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyvos 2004/113/EB (toliau – Direktyva), įgyvendinančios vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principą dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, 1 straipsnyje nustatyta, kad Direktyvos tikslas yra sukurti sistemą kovai su diskriminacija dėl lyties, galimybėms naudotis prekėmis bei paslaugomis ir tiekti prekes bei teikti paslaugas srityje, siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą. Kaip pažymima Direktyvos konstatuojamoje dalyje (11 p.), paslaugomis turėtų būti laikomos paslaugos, apibūdintos Europos Bendrijos steigimo sutarties dėl laisvo prekių judėjimo 50 straipsnio nuostatose. Vadovaujantis šia nuostata ir remiantis atitinkama Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, paslauga laikoma ekonominė veikla, kuri paprastai turi būti atlyginama. Pagal nusistovėjusią teismų praktiką, už paslaugą nebūtinai turi mokėti tie, kuriems ta paslauga teikiama, ypač sveikatos priežiūros paslaugų srityje (2001 m. liepos 12 d. *sprendimas Smits and Peerbooms* (C-157/99, 57 punktą).

Kaip nustatyta Direktyvos 3 straipsnyje, Direktyva taikoma visiems asmenims, tiekiantiems prekes ir teikiantiems paslaugas, kurios yra prieinamos visuomenei ir kurios yra tiekiamos arba teikiamos kitoje nei privataus ir šeimos gyvenimo srityje. Direktyva taikoma valstybiniam ir privačiam sektoriui, įskaitant valstybės institucijas. Direktyvos nuostatos yra perkeltos į Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą.

2. Pažymėtina, kad Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 3 punkte nustatyta, kad prekių pardavėjai, gamintojai ar paslaugų teikėjai įpareigojami visiems vartotojams, nesvarbu, kokia jų lytis, užtikrinti vienodas sąlygas įsigyti prekes ir paslaugas bei jomis naudotis, nediskriminuojant asmenų dėl lyties, įskaitant mažiau palankų požiūrį į moteris dėl nėštumo ir gimdymo bei vaiko žindymo, išskyrus šio įstatymo 10 str. 8 punkte nustatytą atvejį. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 13 str. 4 punkte nustatyta, kad prekių pardavėjo, gamintojo ar paslaugų teikėjo veiksmai pripažįstami pažeidžiančiais moterų ir vyrų lygias teises, kai sudaromos nevienodos sąlygos įsigyti prekes ir paslaugas bei jomis naudotis, išskyrus šio įstatymo 10 str. 8 punkte nurodytą atvejį.

Paslaugos sąvoka įtvirtinta Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymo 2 str. 10 dalyje ir apibrėžiama kaip bet kokia savarankiška, paprastai už užmokestį atliekama ūkinė komercinė veikla, kurios nereglamentuoja nuostatos dėl prekių, kapitalo ar asmenų judėjimo laisvės, kaip nurodyta Europos Bendrijos steigimo sutarties 50 straipsnyje. Europos Bendrijos steigimo sutarties 50 str. paslaugomis įvardijamos „tokios paslaugos, kurios paprastai yra teikiamos už užmokestį ir kurių

nereglamentuoja nuostatos dėl prekių, kapitalo ir asmenų judėjimo laisvės. „Paslaugas“ sudaro: a) pramoninio pobūdžio veikla; b) komercinio pobūdžio veikla; c) amatininkų veikla; d) laisvųjų profesijų veikla“.

Taigi naudojimasis Bendrovės valdomo Panevėžyje esančio sporto klubo „VS EXPRESS-24/7“ (toliau – sporto klubas) persirengimo kambariais bei dušo patalpomis patenka į paslaugos sampratą ir tai yra neatsiejama Bendrovės teikiamų paslaugų sudėtinė dalis. Todėl, už atitinkamą kainą įsigydamas naudotimosi sporto klubo paslauga, asmuo įgyja teisę naudotis persirengimo kambariu, dušo patalpomis bei kitomis būtinosios higienos patalpomis.

Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija pačia bendriausia šio žodžio prasme reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties bei kitus asmens tapatybės požymius ar priskirtinas savybes. Moterų ir vyrų lygių galimybių 2 str. 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, seksualinis priekabiavimas, priekabiavimas, nurodymas tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuoti dėl lyties, o 2 str. 7 dalyje tiesioginė diskriminacija apibrėžiamas ne toks palankus asmens traktavimas dėl lyties, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų traktuojamas kitas asmuo. Taigi, identifikuojant galimą diskriminavimą lyties pagrindu, yra atliekamas skirtingos lyties asmenų palyginimas ir vertinama, ar panašiomis aplinkybėmis jie yra vertinami vienodai, ar jiems taikomas vienodo elgesio principas.

3. Pareiškėjas skunde rašė, kad jis kiekvieną kartą patirdavo diskriminaciją ir nemalonų jausmą, kai į vyrų persirengimo kambarį bei dušo patalpas valytoja moteris ateidavo tuo metu, kai patalpomis naudojosi Pareiškėjas. Tikėtina, kad tuo metu Pareiškėjas ir galimai kiti vyrai dušo patalpose nebūdavo apsirengę arba būdavo visai nuogi, dėl ko žmogus objektyviai yra apskritai labiau pažeidžiamas. Neabejotina, jog kiekvienas žmogus turi teisę į savo kūno psichinį ir fizinį neliečiamumą, orumo ir privataus gyvenimo apsaugą. Todėl suprantamas, pagrįstas ir teisėtas Pareiškėjo pageidavimas sporto klube esančiose vyrams skirtose persirengimo kambario bei dušo patalpose jaustis saugiai, oriai, laisvai, komfortiškai, tai yra, nesant toje pačioje erdvėje kitos lyties asmenų, persirengti drabužius, naudotis dušu, dėl ko būtina apnuoginti savo kūną, ir dėl to nejauti įtampos, baimės, jaudulio. Svarbu pažymėti,

kad higienos procedūros, fizinio kūno švarinimas yra itin jautri, intymi žmogaus asmeninio gyvenimo sfera, kuri visuomenėje yra itin saugoma tiek įstatymų, tiek moralės normų.

Būtina pastebėti, kad Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymu tiesiogiai neregamentuojama, kokios lyties asmuo turėtų užtikrinti paslaugų, susijusių su galima intervencija į žmogaus privatų gyvenimą, teikimą, taip pat nenustatyta paslaugų teikėjo pareiga užtikrinti, kad moterims arba vyrams skirtas drabužių persirengimo, asmeninės higienos ar tualetų patalpas privalo aptarnauti tik tos pačios lyties, kuriai šios patalpos skirtos, asmuo. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymu paslaugų teikėjas įpareigojamas užtikrinti vienodas sąlygas įsigyti prekes ir paslaugas bei jomis naudotis, nediskriminuojant asmenų dėl lyties. Taigi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymu reglamentuojamas moterims ir vyrams paslaugų suteikimas vienodomis sąlygomis, kas šio skundo tyrimo atveju suprantama kaip sudarymas vienodų moterims ir vyrams sąlygų sporto klube naudotis persirengimo kambariais, dušo patalpomis, kurie atitiktų higienos normas, būtų švarūs ir tvarkingi. Šiuo skundo tyrimo atveju galima preziumuoti, kad moterys, priešingai nei paslaugų vartotojai vyrai, persirengimo bei dušo patalpų valymo metu galimai atsiduria palankesnėse sąlygose nei vyrai jau vien todėl, kad šias patalpas valo tos pačios lyties asmuo (moteris), ir todėl galima reakcija į moteriškosios lyties valytoją būtų atsainesnė, mažiau jautri bei žeidžianti. Tačiau apskritai žmogaus teisių apsaugos kontekste svarbu pažymėti, kad bet kokia fizinė intervencija į žmogaus privataus gyvenimo erdvę, neatsižvelgiant į žmogaus lytį, viešųjų paslaugų teikimo metu (jam prašiantis, apnuoginant savo kūną drabužių persirengimo metu, taip pat naudojantis tualetais) gali būti nepageidaujama, gali žėisti žmogaus orumą.

Pagal Bendrovės Tarnybai pateiktą paaiškinimą spręstina, kad vyrų persirengimo kambarius bei dušo patalpas tvarko valytojos moterys, nes valymo paslaugas teikiančioje bendrovėje dėl objektyvių priežasčių nedirba vyriškos lyties valytojai. Bendrovės plėtros vadovas paaiškinimu informavo Tarnybą apie šias priemones, kurių ėmėsi, kad būtų užkirstas kelias skunde aprašytos situacijos pasikartojimui: iš valymo paslaugas teikiančios įmonės pareikalavo, kad prieš vykdant valymo darbus įsitikintų, jog persirengimo bei dušų patalpose nėra kitos lyties atstovų, taip pat įsitikintų, jog klientai, norintys užėiti į šias patalpas, tikrai pamatys informacines lenteles, kad yra vykdomi valymo darbai ir jose gali būti moteriškos lyties darbuotojų; valymo paslaugas teikianti įmonė, pasak Bendrovės atstovo, patikino, kad daugiau skunde aprašytų problemų nesukels.

Bet kuriuo atveju Pareiškėjo aprašytoje situacijoje turi būti gerbiamas žmonių privatumas, fizinė neliečiamybė, ypač įvertinant tai, kad tokiose specifinėse vietose žmonės privalo nusirengti drabužius ir apnuoginti kūną bei atskleisti jo individualumą. Kartu labai svarbu, kad, įgyvendindami savo teises, žmonės nepažeistų kitų žmonių teisių, gerbtų kiekvieno asmens privatumą, laikytųsi visuomenėje priimtų padorumo, geros moralės ir pagarbaus elgesio taisyklių.

Dėl pirmiau nurodytų priežasčių, vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 str., Lygių galimybių įstatymo 14 str., 29 str. 3 d. 4 p.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Pareiškėjo skundo tyrimą nutraukti, nutraukus skunde nurodytus lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją ir Bendrovę.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė